

IQTISODIYOTNI DIVERSIFIKATSIYA QILISH JARAYONIDA INNOVATSION KORXONALARNING STRATEGIK ROLI VA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI

Bozorov G'ayrat O'rinovich

Navoiy davlat konchilik va texnologiyalar universiteti

<https://orcid.org/0009-0005-9771-891X>

gayrat_1984@bk.ru

Bahronova Shaxodat Baxshulloyevna

Navoiy davlat konchilik va texnologiyalar universiteti

<https://orcid.org/0009-0008-0606-9398>

bakhronovashaxodat@gmail.com

Annotatsiya: Mazkur maqolada iqtisodiyotni diversifikatsiya qilish jarayonida innovatsion korxonalarining strategik roli va rivojlanish istiqbollari o'rganiladi. Ushbu jarayonni amalga oshirishda innovatsion korxonalar tomonidan yaratilayotgan yangi mahsulot va xizmatlarning iqtisodiyotning barqarorligi va raqobatbardoshligini oshirishga qo'shayotgan hissasi tahlil qilindi. Shuningdek, maqolada diversifikatsiya jarayonini tezlashtirish uchun innovatsion faollikni oshirish yo'llari hamda ushbu sohada yuzaga kelayotgan muammolarni bartaraf etish bo'yicha takliflar keltirilgan.

Kalit so'zlar: *Diversifikatsiya, innovatsion korxonalar, strategik rivojlanish, iqtisodiy barqarorlik, raqobatbardoshlik, texnologik yangiliklar, iqtisodiy o'sish.*

Аннотация: В данной статье рассматривается стратегическая роль инновационных предприятий и перспективы развития в процессе диверсификации экономики. В ходе реализации данного процесса был проанализирован вклад новых продуктов и услуг, создаваемых инновационными предприятиями, в повышение стабильности и конкурентоспособности экономики. Также в статье представлены пути повышения инновационной активности для ускорения процесса диверсификации, а также предложения по устранению проблем, возникающих в этой сфере.

Ключевые слова: *Диверсификация, инновационные предприятия, стратегическое развитие, экономическая стабильность, конкурентоспособность, технологические инновации, экономический рост.*

Abstract: This article examines the strategic role of innovative enterprises and development prospects in the process of economic diversification. During the implementation of this process, the contribution of new products and services created by innovative enterprises to increasing the stability and competitiveness of the economy was analyzed. Also, the article presents ways to increase innovation activity to accelerate the process of diversification, as well as suggestions for eliminating the problems arising in this area.

Key words: *Diversification, innovative enterprises, strategic development, economic stability, competitiveness, technological innovations, economic growth.*

KIRISH

Hozirgi kunda iqtisodiyotni diversifikatsiya qilish davlatlar uchun iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash va global raqobat sharoitida muvaffaqiyatli faoliyat yuritishning asosiy vositalaridan biriga aylangan. Rivojlangan va rivojlanayotgan mamlakatlar tajribasi shuni ko'rsatadiki, diversifikatsiya jarayonida innovatsion korxonalar muhim ahamiyatga ega bo'lib, ular iqtisodiyotning yangi sohalarini shakllantirish va mavjud tarmoqlarni yangilash orqali barqaror o'sishni ta'minlaydi.

O'zbekistonda diversifikatsiya siyosati mamlakatni xomashyo eksportiga qaramlikdan chiqarish, qo'shimcha qiymatga ega mahsulotlar ishlab chiqarishni rivojlantirish hamda raqobatbardosh tarmoqlarni shakllantirishga qaratilgan. Bu jarayonda innovatsion korxonalar nafaqat texnologik yangiliklarni joriy etishda, balki iqtisodiyotning ijtimoiy va ekologik masalalarini hal qilishda ham muhim o'rin egallaydi.

Shu bilan birga, innovatsion korxonalar tomonidan kiritilayotgan texnologiyalar va yangi mahsulotlar diversifikatsiya jarayonining muvaffaqiyatli amalga oshirilishiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Masalan, sanoatda avtomatlashtirilgan tizimlarni joriy qilish va xizmat ko'rsatish sohasida raqamli platformalarning yaratilishi iqtisodiyotning an'anaviy yo'nalishlarini sifat jihatidan o'zgartirmoqda. Bu jarayonning samaradorligi ko'p jihatdan davlat siyosati, xususi sektorning faolligi va ilmiy-tadqiqot muassasalarining salohiyatiga bog'liq.

Mazkur maqola iqtisodiyotni diversifikatsiya qilishda innovatsion korxonalarining qanday strategik rol o'ynashini, bu jarayonning hozirgi holati va istiqbollarni tahlil qilishni maqsad qilgan. Unda diversifikatsiya va innovatsion

rivojlanishni uyg'unlashtirish orqali iqtisodiy o'sishni tezlashtirishga qaratilgan tavsiyalar ishlab chiqiladi.

ADABIYOTLAR TAHLILI

Diversifikatsiya va innovatsion rivojlanish mavzulari bo'yicha xalqaro va mahalliy tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, innovatsion korxonalar iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashda asosiy omillardan biridir. Xususan, J. Schumpeter (1934) innovatsiyalarning iqtisodiy o'sishga bo'lgan ta'sirini tahlil qilgan bo'lsa, D. Freeman (1995) innovatsion tizimlarni rivojlantirishning milliy iqtisodiyotdagi ahamiyatini ko'rsatib o'tgan. Mahalliy tadqiqotlardan A. Xudoyberdiyev (2020) va Sh. Rajabov (2022)ning ishlari O'zbekistonda innovatsion rivojlanishning hozirgi holati va muammolariga bag'ishlangan.

Bundan tashqari, G. Dosi (1988)ning texnologik paradigmalari va iqtisodiy o'sish modeliga oid ishlari innovatsiyalarni milliy iqtisodiyotga integratsiyalashning muhim jihatlarini yoritadi. R. Nelson va S. Winter (1982)ning evolyutsion iqtisodiyotga oid asarlari innovatsion jarayonlarning dinamik tabiati haqida qimmatli ma'lumotlar beradi. Yana bir muhim manba sifatida J. Fagerberg (2005) tomonidan olib borilgan tadqiqotlar global iqtisodiyotda innovatsiyalarning o'rni va rolini chuqur tahlil qiladi.

Mahalliy mualliflardan E. Karimov (2021) innovatsion klasterlarning iqtisodiyotga ta'siri haqida tadqiqot olib borgan. Shuningdek, M. Sultonov (2023)ning raqamli transformatsiyalar va innovatsion faoliyatni rag'batlantirishga oid ishlari diversifikatsiya masalasini chuqurroq o'rganishga yordam beradi.

METODOLOGIYA

Maqola yozishda iqtisodiy tadqiqotlarning sifat va miqdoriy metodlaridan foydalanildi. Tadqiqot doirasida bir qancha metodlardan foydalanildi. Innovatsion korxonalar faoliyatining asosiy iqtisodiy ko'rsatkichlari, jumladan, ishlab chiqarish hajmi, eksport salohiyati va texnologik yangiliklarni joriy etish darajasi o'rganildi. Innovatsion korxonalar faoliyatining diversifikatsiyaga ta'sirini aniqlash uchun miqdoriy modellashtirish korrelyatsiya va regressiya usullari amalga oshirildi. Bu usullar innovatsion faoliyat ko'rsatkichlari va iqtisodiy o'sish o'rtasidagi bog'liqlikni aniqlash imkonini berdi.

Rivojlangan mamlakatlar (AQSh, Germaniya, Janubiy Koreya) va O'zbekiston misolida innovatsion siyosatning diversifikatsiyaga ta'siri qiyoslandi. Ushbu

taqqoslash muvaffaqiyatli tajribalarni O'zbekiston sharoitiga moslashtirish imkoniyatlarini aniq lashga yordam berdi.

Innovatsion korxonalar rahbarlari, iqtisodchi olimlar va tadbirkorlar o'rtasida o'tkazilgan so'rovlar orqali innovatsion infratuzilma va iqtisodiy siyosatning hozirgi holati haqida qo'shimcha ma'lumotlar olindi.

O'zbekiston Respublikasi qonunchiligi, davlat dasturlari va xalqaro hisobotlar asosida innovatsion rivojlanish siyosatining tahlili amalga oshirildi. Xususan, innovatsiyalarni qo'llab-quvvatlashga oid davlat tashabbuslari ko'rib chiqildi.

Bu yondashuvlar orqali innovatsion korxonalarining diversifikatsiya jarayonidagi o'rni chuqurroq o'rganilib, tahlil qilingan ma'lumotlarga asoslangan xulosalar ishlab chiqildi.

TAHLIL VA NATIJALAR MUHOKAMASI

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, O'zbekistonda iqtisodiyotni diversifikatsiya qilish jarayoni hali to'liq shakllanmagan. Innovatsion korxonalar soni oshayotganiga qaramasdan, ularning iqtisodiyotdagi ulushi past darajada qolmoqda. Tahlillar natijasida innovatsion korxonalarining samaradorligini oshirish uchun quyidagi omillarni rivojlantirish zarurligi aniqlandi

- Innovatsion infratuzilmani mustahkamlash;
- Moliyaviy resurslardan samarali foydalanishni ta'minlash;
- Innovatsiyalarni tijoratlashirishni rag'batlantirish.

2023- yilda hududlar bo'yicha joriy qilingan texnologik innovatsiyalar (foizda)

Hudud	Texnologik innovatsiyalar, %	O'z kuchi bilan, %	Boshqa tashkilotlar bilan hamkorlikda, %	Boshqa tashkilotlar tomonidan yaratilgan, %	Tashqi iqtisodiy faoliyat uchun, %
O'zbekiston Respublikasi	100	61.6	15.4	23.0	100
Andijon	100	62.7	21.2	16.1	100

Buxoro	100	63.0	22.1	14.9	100
Jizzax	100	52.1	20.2	27.7	100
Qashqadaryo	100	68.5	16.6	14.9	100
Navoiy	100	58.3	17.4	24.3	100
Namangan	100	73.5	16.2	10.3	100
Samarqand	100	65.0	13.4	21.6	100
Sirdaryo	100	50.0	22.5	27.5	100
Surxondaryo	100	47.8	18.4	33.8	100
Toshkent viloyati	100	64.7	16.0	19.3	100
Farg'ona	100	64.7	18.4	16.9	100
Xorazm	100	55.6	16.4	28.0	100
Toshkent shahri	100	64.6	15.6	19.8	100

Jadvaldagi ma'lumotlar O'zbekistonning turli hududlaridagi texnologik innovatsiyalarni rivojlantirish va ularning manbalarini ko'rsatadi. Tahlil qilishda bir nechta jihatlarga e'tibor beradigan bo'lsak, innovatsiyalar manbalari bo'yicha qraydigan bo'lsak, O'z kuchi bilan (In-house development): Bu kategoriya hududlar o'zining ichki resurslari bilan yaratilgan innovatsiyalarni ko'rsatadi. Hududlarning aksariyatida bu ulush yuqori (50% dan yuqori) bo'lib, Andijon va Namangan kabi hududlarda 70% ga yaqin.

Bu innovatsiyalarni yaratishda boshqa tashkilotlar bilan hamkorlikni anglatadi. Hududlarda bu ulush 10% va 30% o'rtasida farqlanadi. Masalan, Samarqandda 13.4% bo'lsa, Jizzaxda bu 20.2% ni tashkil etadi.

Bu innovatsiyalarni boshqa tashqi tashkilotlar yaratgan. Bu ulushda ham farqlar mavjud, masalan, Surxondaryoda 33.8% bo'lsa, Namangan va Andijon kabi hududlarda esa 10-20% oralig'ida.

Bu innovatsiyalar, asosan, xorijiy bozorlar yoki eksport uchun mo'ljallangan. Boshqa kategoriyalar bilan solishtirganda, bu ulush kamroq (23% atrofida) bo'lib, faqat bir necha hududlarda (Jizzax va Surxondaryo) yuqoriroq bo'lgan.

Ushbu hududlarda texnologik innovatsiyalar ko'proq o'z kuchi bilan yaratilgan. Namangan 73.5% bilan eng yuqori ko'rsatkichga ega.

Bu hududlar ham o'z kuchi bilan innovatsiyalarni yaratishda yaxshi ko'rsatkichga ega, lekin ular boshqa tashkilotlar bilan hamkorlikda innovatsiyalar yaratishda ham faol.

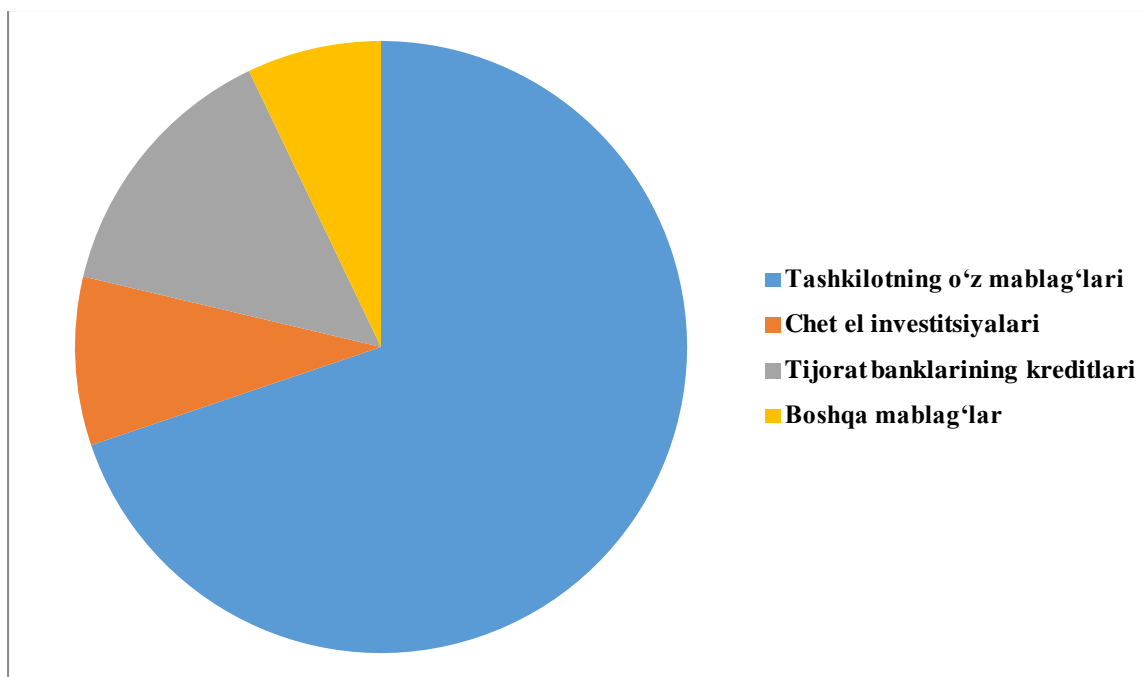
Jizzaxda o'z kuchi bilan yaratilgan innovatsiyalar kamroq (52.1%) va boshqa tashkilotlar bilan hamkorlikda yaratish ko'proq (27.7%) bo'lgan. Surxondaryoda esa bu ko'rsatkich 33.8% ga yetadi, bu hududning tashqi iqtisodiy faoliyatga qaratilgan innovatsiyalarga e'tiborini ko'rsatadi.

Tashqi iqtisodiy faoliyat uchun yaratilgan innovatsiyalar O'zbekistonning umumiy iqtisodiy strategiyasida muhim o'rin tutadi. Biroq, bu ulush har bir hududda nisbatan past bo'lib, faqat Jizzax (27.7%) va Surxondaryoda (33.8%) yuqoriroq bo'lishi, ushbu hududlarning global bozorlar bilan aloqalarini mustahkamlashga qaratilganligini ko'rsatadi.

Jadval O'zbekistonning turli viloyatlarida innovatsiyalarni yaratish va rivojlantirishda farqliliklar mavjudligini ko'rsatadi. Ko'plab hududlar o'zining ichki resurslari va ilmiy-texnik salohiyatidan foydalanishga e'tibor qaratgan, boshqalar esa tashqi hamkorlik orqali o'z innovatsiyalarini rivojlantirishga harakat qilgan. Bu tahlil O'zbekistonning innovatsion strategiyasini shakllantirishda hududlar o'rtasidagi farqlarni inobatga olishga yordam beradi.

Moliyalashtirish manbalari bo'yicha texnologik, marketing va tashkiliy innovatsiyalarga xarajatlar (foizda)

Quyida ko'rsatilgan diagrammada jadvalda texnologik, marketing va tashkiliy innovatsiyalar uchun xarajatlar manbalari bo'yicha foizlar keltirilgan:

Manba: O'zbekiston respublikasi prezidenti huzuridagi Statistika agentligi

Yuqoridagi diagrammadan ko'rinib turibdiki, tashkilotning o'z mablag'lari: 2021 yilda tashkilotlar innovatsiyalarga sarflanadigan xarajatlarni o'z mablag'lari hisobidan qoplashga ko'proq e'tibor qaratgan (89,2%). 2020 va 2022 yillarda o'z mablag'lari ulushi pastroq bo'lib, 69,8% va 32,1%ni tashkil etgan. 2023 yilda o'z mablag'lari ulushi yana o'sib, 60,9%ga yetgan. Chet el investitsiyalari bo'yicha 2022 yilda chet el investitsiyalari ulushi juda yuqori bo'lgan (57,9%) va bu yildagi o'zgarishlar tashkilotlar tashqi manbalarga ko'proq e'tibor qaratganligini ko'rsatadi.

2020-2021 yillarda chet el investitsiyalari ulushi past bo'lib, 8,9% va 1,4%ni tashkil etgan. 2023 yilda esa bu ulush 11,7%ga tushgan. Tijorat banklarining kreditlaridan foydalanish 2023 yilda sezilarli darajada oshgan (16,9%) va bu yilda innovatsiyalarni moliyalashtirishda bank krediti ulushi yuqori bo'ldi. 2020 yilda esa bu ko'rsatkich 14,2% bo'lib, 2021 va 2022 yillarda kamaygan (4,6% va 6,6%). Boshqa mablag'lar (masalan, davlat subsidiya yoki boshqa manbalar) ulushi har yili past bo'lgan, lekin 2023 yilda bu ulush 10,5%ga o'sdi, 2022 yilda esa 3,4%ni tashkil etdi.

Jadvalda ko'rsatilgan moliyalashtirish manbalari texnologik, marketing va tashkiliy innovatsiyalarni moliyalashtirishda turli xil manbalarning o'zgarishini ko'rsatadi. 2021 yilda tashkilotlar o'z mablag'lari orqali ko'proq xarajat qilgan bo'lsa, 2022 yilda chet el investitsiyalari ulushi sezilarli oshgan. 2023 yilda esa

tijorat banklarining kreditlari va boshqa mablag'lar ulushi oshgan, bu esa moliyaviy manbalarni diversifikatsiya qilishga qaratilgan yondashuvni anglatadi.

TAKLIF VA XULOSALAR

Iqtisodiyotni diversifikatsiya qilish — bu iqtisodiyotning turli sohalarini rivojlantirish, shu orqali biror bir sohadagi tashqi yoki ichki shoklarga chidamliligini oshirish jarayonidir. Innovatsion korxonalar bu jarayonda muhim rol o'ynaydi, chunki ular yangi texnologiyalarni joriy etish, mahsulot va xizmatlar sifatini oshirish, va iqtisodiyotning raqobatbardoshligini kuchaytirish orqali diversifikatsiyaning muvaffaqiyatli amalga oshirilishiga hissa qo'shadi. Innovatsion korxonalar iqtisodiyotni diversifikatsiya qilishda quyidagi strategik rollarga ega:

Yangi bozorlarni ochish: Innovatsion korxonalar yangi mahsulotlar yoki xizmatlar yaratish orqali yangi bozorlar va imkoniyatlar ochadi. Bu, o'z navbatida, iqtisodiyotni yanada diversifikatsiya qiladi va yangi tarmoqlarni rivojlantirish imkonini beradi.

Innovatsiyalar texnologik taraqqiyotga asoslanadi, bu esa sanoat va xizmatlar sohalarida yangi usullar va jarayonlarni tatbiq etishga yordam beradi. Bu korxonalarining samaradorligini oshiradi va ularni jahon bozorida raqobatbardosh qiladi.

Innovatsion korxonalar chet el va ichki investitsiyalarni jalb qilishda katta imkoniyatlarga ega. Bu investitsiyalar iqtisodiyotni diversifikatsiya qilish uchun zarur bo'lgan texnologiya va infrastrukturani yaratish imkonini beradi.

Innovatsiyalar yangi ish o'rinlarini yaratish va mehnat bozorini diversifikatsiya qilishga yordam beradi. Bu esa iqtisodiy barqarorlikka va ijtimoiy farovonlikka hissa qo'shadi.

Innovatsion korxonalar raqamli texnologiyalarni o'z faoliyatiga tatbiq etish orqali samaradorlikni oshirishga yordam beradi. Bu, o'z navbatida, iqtisodiyotning raqamli sektori rivojlanishiga xizmat qiladi va yangi imkoniyatlarni yaratadi.

Innovatsion korxonalar barqaror rivojlanishni ta'minlash uchun ekologik toza texnologiyalarni ishlab chiqishda va ishlab chiqarishda muhim rol o'ynaydi. Bu, o'z o'rnida, iqtisodiyotni atrof-muhitga zarar yetkazmasdan diversifikatsiya qilish imkoniyatini beradi.

Innovatsion korxonalar kreativ sanoatni rivojlantirishda faoliyat yuritadi. Ular san'at, dizayn, IT va boshqa sohalarda yangi mahsulotlar va xizmatlar ishlab chiqish orqali iqtisodiyotning diversifikatsiyasiga xizmat qiladi.

Innovatsion korxonalar yangi texnologiyalarni ishlab chiqish va tatbiq etish orqali barcha sohalarida, jumladan, ishlab chiqarish, qishloq xo'jaligi, transport va energetika sohalarida barqaror va samarali o'sishni ta'minlaydi.

Innovatsion korxonalarni qo'llab-quvvatlash uchun davlat tomonidan ilmiy-texnikaviy va moliyaviy qo'llab-quvvatlashni kuchaytirish zarur. Bu uchun innovatsion grantlar, soliq imtiyozlari va investitsiya subsidiyalari kabi choralar ko'rilishi mumkin.

Innovatsion korxonalar o'zaro hamkorlik va tarmoqni kengaytirish orqali o'z resurslarini samarali tarzda birlashtirishi kerak. Shuningdek, xorijiy investorlarga qulay sharoit yaratish, ularning mablag'larini jalb qilishni ko'paytiradi.

Innovatsion sohalarida ishlovchi mutaxassislarni tayyorlash uchun ta'lim tizimini yangilash zarur. Texnologik va ilmiy yutuqlarga erishish uchun yuqori malakali kadrlar tayyorlash muhim.

Iqtisodiyotni diversifikatsiya qilish jarayonida barqaror va ekologik xavfsiz texnologiyalarni qo'llashni rag'batlantirish zarur. Yashil texnologiyalar va barqaror ishlab chiqarishni rivojlantirish uchun qo'llab-quvvatlash mexanizmlari yaratish kerak.

Innovatsion korxonalar iqtisodiyotni diversifikatsiya qilishda muhim rol o'ynaydi va ularning rivojlanishi iqtisodiy barqarorlik va raqobatbardoshlikni oshiradi.

Innovatsiyalar orqali yangi bozorlar va tarmoqlar rivojlanadi, bu esa iqtisodiyotni ko'p qirrali va barqaror qiladi.

Innovatsion korxonalarining rivojlanish istiqbollari keng va diversifikatsiyalangan iqtisodiyotni yaratishda muhim omil bo'lib xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Schumpeter, J. (1934). *The Theory of Economic Development*. Cambridge: Harvard University Press.
2. Freeman, C. (1995). *The National System of Innovation in Historical Perspective*. *Cambridge Journal of Economics*, 19(1), 5-24.
3. Xudoyberdiyev, A. (2020). *O'zbekistonda innovatsion rivojlanish strategiyalari*. Toshkent: Innovatsiya nashriyoti.
4. Rajabov, Sh. (2022). *Innovatsiyalar va iqtisodiy o'sish: dolzarb masalalar*. *Iqtisodiyot va Innovatsiyalar*, 3(2), 45-53.

5. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023-yil 10-yanvardagi “Innovatsion rivojlanish strategiyasini tasdiqlash to‘g‘risida”gi farmoni.
6. Dosi, G. (1988). The Nature of the Innovative Process. Technical Change and Economic Theory.
7. Nelson, R. R., & Winter, S. G. (1982). An Evolutionary Theory of Economic Change. Belknap Press.
8. Fagerberg, J. (2005). Innovation: A Guide to the Literature. Oxford Handbook of Innovation.
9. Karimov, E. (2021). Innovatsion klasterlarning iqtisodiyotga ta’siri. Toshkent: Iqtisodiyot nashriyoti.
10. Sultonov, M. (2023). Raqamli transformatsiyalar va innovatsion faoliyatni rag‘batlantirish. *Innovatsiya va Rivojlanish Jurnal*, 4(1), 15-27.
11. Bahronova, S. (2023). MOLIYAVIY XIZMATLARDAN FOYDALANISHDA MOLIYAVIY SAVODXONLIKNING AHAMIYATI. *Приоритетные направления, современные тенденции и перспективы развития финансового рынка*, 250-252.
12. Bahronova, S. B. (2024). Comparative analysis of methods for assessing the financing of innovative developments of the enterprise. *Indexing*, 1(1).
13. Baxshulloyevna, B. S. (2024). HUDUDDA ASOSIY KAPITALGA KIRITILGAN INVESTITSIYALAR TAHLILI VA ULARNI TAKOMILLASHTIRISH YO‘LLARI (NAVOIY VILOYATI MISOLIDA). *TADQIQOTLAR. UZ*, 52(3), 15-24.
14. Bahronova, S. B. (2024). RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR-INNOVATSION IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISHNING ASOSI. *Indexing*, 1(1).
15. Bahronova, S. B. (2024). Iqtisodiy fanlarni o‘qitishda raqamli va innovatsion texnologiyalardan foydalanish. *Indexing*, 1(1).
16. Abdinabiyevna, S. S., & Bekro‘lotjonovna, X. J. A. (2024). KICHIK BIZNES KORXONALARI FAOLIYATIDA BOSHQARUV SAMARADORLIGIGA ERISHISHNING YO‘LLARI. *TADQIQOTLAR. UZ*, 50(1), 45-51.
17. Atamuradov S. Инновацион лойиҳаларни венчур фондлари орқали молиялаштириш ва унда учрайдиган таваккалчилик турлари //Economics and Innovative Technologies. – 2023. – Т. 11. – №. 1. – С. 24-35.
18. Атамурадов Ш. А. Инновацион фаолиятни ривожланишга йўналтирилган инвестициялар таҳлили //International Journal of Advanced Technology and Natural Sciences. – 2022. – Т. 3. – №. 4. – С. 19-24.

19. Ashurova N. B. Atamuradov Sh //A. “Korxonalar iqtisodiyoti va menejmenti” (O‘quv qo‘llanma) - Navoiy: NDKI. – 2019.
20. Атамуродов Ш. А. Роль налогов в формировании доходной части государственного бюджета республики Узбекистан // совершенствование налоговой политики государства в условиях глобализирующейся экономики. – 2014. – С. 107-111.
21. Baxshulloyevna, B. S. (2024). KORXONANING INNOVATSION ISHLANMALARINI MOLIYALASHTIRISHNI BAHOLASH USULLARINI QIYOSIY TAHLIL QILISH. *TADQIQOTLAR. UZ*, 50(1), 183-190.
22. Baxshulloyevna, B. S., & Nodirbekovna, Y. N. (2024). DAVLAT XUSUSIY SHERIKLIK LOYIHALARINING MOLIYALASHTIRILISHI VA ULARNING IQTISODIYOTGA TA’SIRI. *TADQIQOTLAR. UZ*, 52(3), 25-35.
23. Bahronova, S. B. (2024). Comparative analysis of methods for assessing the financing of innovative developments of the enterprise. *Indexing*, 1(1).